

САМОСТІЙНІСТЬ — потреба, вибір і право дитини

Любов АРТЕМОВА,

доктор психол. наук, професор, м. Київ

Проблема самостійності дітей завжди була актуальною і для дорослих (батьків, педагогів), і для малят, але по-різному. Дорослі шукають способи виховання, тобто обмеження самостійності дітей. А малюки мало не з перших днів намагаються, як уміють, задовольняти свою природну потребу жити вільно і діяти на власний розсуд. Авторка пропонує розглянути цю проблему з кожної із позицій і спробувати знайти можливості для порозуміння.

ЧИТАЙТЕ У СТАТТІ

- ✓ Коли дорослі підтримують вибір дитини, а коли обмежують?
- ✓ Яку свободу надають дошкільнятам у різних країнах?
- ✓ Формування самостійності: гра, самообслуговування, безпека життєдіяльності

КОЛИ ВСЕ ПОЧИНАЄТЬСЯ?

З перших днів немовля саме здійснює вибір: сосати грудне молоко чи пити суміш із пляшечки, лежати в ліжечку чи попроситися на руки до неньки, загравати з татусем чи набурмоситись. І дорослі задовольняють ці вибори, визнаючи таким чином суб'єктність малюка. То чому ж ті самі дорослі припиняють зважати на бажання малечі в період введення прикорму? Вони керуються міркуваннями доцільності, а неготовність маляти до сприймання нового смаку не беруть до уваги. *Хіба це не обмеження самостійного вибору дитини всупереч її біологічним потребам?*

І що далі, то гострішою стає проблема. Уже починаючи з другого року дітей практично неможливо змусити їсти те, чого вони не хочуть. Щоб привчити маля до корисних для його розвитку, але непривабливих для нього страв, дорослим доводиться докладати чималих зусиль.

Деякі батьки і вихователі віддають перевагу авторитарному тиску (в різних формах), щоб змусити дитя заковтнути неприємну їжу. При цьому забувають, що спожита під впливом

негативних емоцій їжа погано перетравлюється, а відразу до неї в дитини посилюється. *І от малюк уже стає об'єктом "виховних" зусиль дорослого, а не суб'єктом із правом на свободу і самостійність.*

Марія Монтессорі наголошувала: необхідно захистити перші прояви автономності дитини, від утримання голівки (2,5–3 місяці) до комунікативних навичок (2–3 роки), та підтримати їх, закладаючи основи самостійності.

На щастя для сучасних дітей, сьогодні в багатьох демократичних країнах утверджується концепція вільного виховання і природного розвитку дитини, що передбачає радикальне розв'язання проблеми самостійності малят із дошкільного віку. Так, у деяких закладах Німеччини дітям починаючи з трьох років дають у руки ніж і навчають різати овочі та фрукти. У Швейцарії, визнаній лідером із виховання самостійності, чотирирічні діти самі йдуть до дитячого садка і повертаються додому. Але такі життєво важливі питання все ж дискутуються, розв'язуються вибірково і тільки з огляду на відповідальність батьків.

САМОСТІЙНІСТЬ = СВОБОДА + ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Сучасну концепцію дитячої самостійності можна сформулювати так: діти мають якомога раніше усвідомити, що таке свобода і як вона пов'язана з відповідальністю.

Практичному втіленню цієї тези в життя заважає *гіперопіка батьків*, породжена їхнім природним страхом за дітей. У педагогів до цього

РОЗШИРЮЙТЕ СВОЇ ГОРИЗОНТИ

Разом із журналами
"Дошкільне виховання",
"Палітра педагога",
"Джміль"!

Передплатіть
КОМПЛЕКТ
на 2022 рік

на сайті
JMIL.COM.UA

зі знижкою
до 11%!

